

Bilgi ve Belge Yönetimi Lisans Eğitimi Esnasında Verilen 'Kataloglama Eğitimi' ve 'Kataloglama Literatürü' Değerlendirmesi

**İrem Ünal, Koç Üniversitesi Anadolu Medeniyetleri
Araştırma Merkezi Birim Kütüphanecisi**

İÇERİK

- Kataloglamanın Tanımı
- Tarihçesi
- Türkiye 'de Kütüphanecilik ve Kataloglama Eğitimi
- Kataloglama Konusunda Türkçe Literatür Eksikliği
- Lisans Eğitimindeki Yeri
- Sonuç

KATALOGLAMANIN TANIMI

İndeksleme, Sınıflandırma, Bilginin Organizasyonu...

KATALOGLAMANIN TARİHÇESİ

- İlk kataloglama kuralları; Anthony Panizzi tarafından British Museum Rules adıyla 1841 yılında yayınlanmıştır. Rules for a Dictionary Catalog ise 1876 yılında Charles A. Cutter yayınlanmıştır
- Kütüphanecilik eğitimi ise; Amerika Birleşik Devletleri'nde Melvil Dewey tarafından 1887 yılında kurulan kütüphanecilik okulu aracılığıyla düzenli bir eğitim müfredatıyla verilmeye başlanmıştır

KATALOGLAMANIN TARİHÇESİ

- 1908 - Cataloging Rules: Author and Title Entries (Kataloglama Kuralları: Yazar ve Eser Adı Girişleri) – ALA (Amerikan Kütüphaneciler Derneği)
- 1961 - Kataloglama İlkeleri Milletlerarası Konferansı – IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kuruluşları Federasyonu), Paris
- 1966 - MARC'ın (Machine Readable Catalogue Rules) ortaya çıkışı
- 1967 - Anglo-Amerikan Kataloglama Kuralları'nın (Anglo-American Cataloging Rules - AACR)
- 1969 - Kataloglama Uzmanları Milletlerarası Toplantısı, IFLA, Kopenhag
- 1978 – AACR İkinci Basım
- 1988-1998 – AACR2
- 2001-2002 – AACR2 İkinci Basım

KATALOGLAMANIN TARİHÇESİ

Yenilikler

R | D | A

RESOURCE DESCRIPTION & ACCESS

- Nisan 2005'te yayınlanan kaynak, AAKK3 yerine RDA olmuştur
- AAKK2'nin temellerine dayanmaktadır
- 10 kısım, 37 bölümden oluşmaktadır
- Her türlü medya, elektronik ve diğer bilgi kaynağının bibliyografik olarak tanımlanmasına olanak sağlamaktadır
- İlk olarak, 2010 yılında bazı kütüphaneler tarafından kullanılmaya başlanmıştır

TÜRKİYE'DE KÜTÜPHANECİLİK VE KATALOGLAMA EĞİTİMİ

- Fehmi Ethem Karatay tarafından, İstanbul Üniversitesi'nde kütüphanecilik kursu verilmesi, kütüphane tarihi açısından bir ilktir
- Kursun kapsamında verilen katalog tertip ve tahriri dersinin, uygulamalı olması dikkat çekicidir
- Bu kurs notları, «Kitabiyat, Kütüphanecilik ve Tasnifi Aşar-ı Kavaidi» isimleriyle üç ciltte yayınlanmıştır
- Tasnifi Aşar-ı Kavaidi ilk kataloglama kuralları kitabı olarak sayılmaktadır
- 1941 yılında Adnan Ötüken tarafından Ankara'da kütüphanecilik kursu açılmıştır ve ilk kapsamlı kütüphanecilik kursu olma özelliğine sahiptir
- 1952 yılına gelene kadar devam eden kurslardan sonra, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi'nde kurulan kütüphanecilik enstitüsünde verilen derslerde de kataloglamaya ilişkin bölümler bulunmaktadır
- 1964 yılında İstanbul Üniversitesi'nde, 1972 yılında ise Hacettepe Üniversitesi'nde kurulan Kütüphanecilik Bölümlerinde; isimleri zaman içerisinde değişse de, kataloglama eğitimi hep mevcut olmuştur

KATALOGLAMA KONUSUNDA TÜRKÇE LİTERATÜR

Kataloglamaya yönelik ilk çalışmalar;

- 1941 yılında, Fehmi Ethem Karatay tarafından Tasnifi Aşar-ı Kavaidi
- 1957 yılında, TKD tarafından Basma Eserler Alfabetik Katalog Kaideleri
- 1961 yılında, Kütüphaneler Yayım Müdürlüğü tarafından Kitap Kataloglama Kuralları
- 1968 yılında, Meral şenz tarafından Tüzel Kiři Yazarlığı ve Alfabetik Katalog Kuralları

KATALOGLAMA KONUSUNDA TÜRKÇE LİTERATÜR

- 1988-Necmeddin Seferciođlu “Özleştirilmiş Katalođlama Kuralları”
- 1988-Hasan S. Keserođlu “Katalođlama Kuralları: Örnekleriyle Anglo-Amerikan Katalođlama Kuralları”
- 1994-Hasan S. Keserođlu “Katalođlama Kuralları: Örnekleriyle Anglo-Amerikan Katalođlama Kuralları” (2.Basım)
- 1995-Hasan S. Keserođlu “Katalođlama Kuralları: Örnekleriyle Anglo-Amerikan Katalođlama Kuralları” (3.Basım)
- 2003-Necmeddin Seferciođlu “Katalođlama İçin Kurallar”
- 2006-Hasan S. Keserođlu “Katalođlama Kuralları: Örnekleriyle Anglo-Amerikan Katalođlama Kuralları 2” (Gözden geçirilmiş, genişletilmiş 4.Basım)

RDA, nitelikli kataloglamanın gerçekleştirilmesine olanak sağlayacaktır.

Çevrimiçi ve web tabanlı bir araç olarak:

- RDA kuralları, özel uygulama biçimlerine veya belirli görevlere uygun olarak düzenlenebilmekte; çeşitli türlerdeki kaynakların kataloglanmasına imkân tanımaktadır.
- RDA, bilinmeyen formatları kataloglama konusunda verimliliği artıracaktır –Kataloglama için gerekli olan tüm kurallara çevrimiçi bir araçla erişilebilmektedir.
- RDA, kullanıcıların çevrimiçi olarak kendi görüşlerini eklemelerine izin verecektir. Aynı şekilde kural yorumlamaları, kurumsal politikalar veya ağ politikaları RDA Online ile bütünleştirilebilmektedir.
- RDA, satın alınan ürünlerin sistemle entegrasyonuna olanak sağlayacak; böylece kataloglama yapan bireylerin iş akışlarını ve performanslarını olumlu yönde etkileyecektir.

RDA'nın Uygulanması

Analizlerin ardından US RDA Test Coordinating Committee, British Library, Library and Archives Canada, Library of Congress ve National Library of Australia 2013'ün ilk dönemlerinde eş güdümlü bir şekilde RDA'yı uygulayacaktır. Bu milli kütüphaneler tarafından kullanılan öğretim materyalleri ilgili kütüphanelerin Web sitelerinde tekrar kullanım için ücretsiz olarak sunulmaktadır.

RDA, Resource Description and Access (Kaynak Tanımlama ve Erişim) Joint Steering Committee (JSC) for Development of RDA tarafından,

- American Library Association
 - Australian Committee on Cataloguing
 - British Library
 - Canadian Committee on Cataloguing
 - Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP)
 - Library of Congress
- gibi kurumların desteğiyle geliştirilmiştir.

The Committee of Principals (CoP), bu projeyi bir bütün olarak yönetmektedir.

- American Library Association
 - British Library
 - Canadian Library Association
 - Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP)
 - Library and Archives Canada
 - Library of Congress
 - National Library of Australia
- gibi kurumlar CoP'un üyeleri arasında yer almaktadır.

Ortak yayıncılar olarak,

- American Library Association
 - Canadian Library Association
 - CILIP, yayınevi Facet Publishing olan (www.facetpublishing.co.uk)
- ise RDA için finans ve ürün desteği sağlamaktadırlar.

RDA ile ilgili daha fazla bilgi için:
<http://www.rda-jsc.org/rda.html>

İngilizceden Türkçeye Çeviren: Nevzat ÖZEL
Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye.

Translated from English to Turkish: Nevzat ÖZEL
Ankara University, Faculty of Language, History and
Geography, Department of Information and Records
Management, Ankara, Turkey.

nozel@ankara.edu.tr

R | D | A

RESOURCE DESCRIPTION & ACCESS

RDA: Kaynak Tanımlama & Erişim

R D A Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları 2.basımın (AAKK2) yerine geçecek **yeni** kataloglama standardıdır.

RDA, **dijital bilgi kaynaklarının kataloglanması** ve kullanıcılara gereksinim duydukları bilgiyi **bulmaları, tanımlamaları, seçmeleri ve sağlamalarına** yardımcı olma konusunda kılavuzluk yapmasından dolayı daha önceki kataloglama kodlarının oldukça ilerisindedir.

RDA ayrıca eserler ve bu eserleri oluşturan kişiler arasındaki ilişkileri gösteren **"bibliyografik kayıtları kümeleme"** özelliğini desteklemektedir. Bu yeni ve önemli özellik, kullanıcıların bir eserin farklı basımları, çevirileri veya fiziksel formatları hakkında daha fazla farkındalığa sahip olmalarını sağlar.

21. YÜZYILIN KATALOGLAMA STANDARDI

LİSANS EĞİTİMİNDEKİ YERİ

Öğrenci alan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri:

- Ankara Üniversitesi
- Atatürk Üniversitesi
- Çankırı Karatekin Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- İstanbul Medeniyet Üniversitesi
- Kastamonu Üniversitesi
- Marmara Üniversitesi
- Yakındođu Üniversitesi
- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

DERS PROGRAMLARI

➤ ANKARA ÜNİVERSİTESİ, BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

BBY153 Bilginin Organizasyonuna Giriş (ZORUNLU) Prof. Dr. Dođan Atılgan

BBY168 Bilginin Organizasyonu I (ZORUNLU) Prof. Dr. Fatih RUKANCI

BBY239 Bilginin Organizasyonu II (ZORUNLU) Prof. Dr. Dođan Atılgan

BBY248 Bilginin Organizasyonu III (ZORUNLU) Prof. Dr. Dođan Atılgan

DERS PROGRAMLARI

■ ANKARA ÜNİVERSİTESİ, BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

BBY 329 MARC (ZORUNLU) Prof. Dr. Dođan ATILGAN

BBY302 Sınıflama Sistemleri (Dos) (ZORUNLU) Prof. Dr. Dođan ATILGAN

BBY408 Sınıflama Sistemleri (LC) (ZORUNLU) Prof. Dr. Saime Özlem GÖKKURT

DERS PROGRAMLARI

➤ HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ, BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

BBY 263 Bilgi Kaynakları Tanımlanması (SEÇMELİ) Dr. Tolga Çakmak

DERS PROGRAMLARI

- İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ, BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

BIBY3040 Sınıflama Sistemleri (ZORUNLU) Doç.Dr. Işıl İlknur Sert

DERS PROGRAMLARI

- MARMARA ÜNİVERSİTESİ, BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

BBY3007 Kataloqlama (ZORUNLU) Yrd. Doç. Dr. Güssün Güneş

LİSANS EĞİTİMİNDEKİ YERİ

«Kataloglama kütüphaneciliğin temelidir. Bütün alanlardaki iyi kütüphaneciler kataloglama konusunda bilgi sahibidir. Danışma kütüphanecisi sadece bilginin nasıl düzenlendiği konusunda değil aynı zamanda kataloglama ve sınıflamanın temel yapısını ve bilginin genelden özele doğru düzenini de takip eder. Derme geliştirme ve yönetme ile ilgili kütüphaneciler sorumluluklarını sınıflamanın konu gruplarına ve konu başlıklarına göre yerine getirirler. Bir çocuk kütüphanecisi çocuğa iyi bir kitap önerebilmek için kataloglama tecrübesinden yararlanarak konuya ya da yaşa göre gruplandırmaları düşünecektir (Gorman, 2001:11)»

BİLGİ ve BELGE YÖNETİMİ MEZUNU ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

- Lisans döneminde aldıkları kataloglama eğitiminin istenilen düzeyde olmadığı
- Alınan derslere ek olarak, daha fazla uygulama yapılması gerektiği
- Tekbiçimcilik sağlanması açısından otorite dizinlerinin oluşturulmasının önemli olduğu
- Kataloglama alanında yapılacak yerli çalışmalara önem verilmesi
- Resmi organların yardımıyla, bir meslek bilinci oluşturmak amacıyla çalışmalar yapılması gerekliliği

LİSANS EĞİTİMİNDEKİ YERİ

- Kataloqlama kuralları, yalnızca kataloqlama yapan kütüphanecinin değil, kütüphaneci önağına sahip herkesin bilmesi gereken kavramlardır
- Teknolojik gelişmeler, kataloqlama ilkelerinin değişimi, kütüphanecilik programlarındaki yenilikler kütüphanecilik müfredatlarında da değişime yol açmıştır
- Kataloqlama eğitiminin, salt teorik bilgiyle sağlanamayacağı; bu teorik bilginin, çeşitli uygulamalarla desteklenmesi gerektiği düşünölmektedir
- Uygulama yapılmadan verilen teorik eğitim, öğrencilerin kataloqlama konusunda yeterli donanıma sahip olmamalarına neden olacaktır
- Mezuniyet sonrası, katalog yapmaya başlayan kütüphaneci, bu konuda eksiklik hissedecek ve kendini yetersiz hissetmeye başlayacaktır
- Mezun kütüphaneci, katalog konusundaki eksiğini kapatmak için yeni eğitim yolları arayacaktır, aramalıdır

SONUÇ

- Bilgi ve Belge Yönetimi lisans programlarında verilen kataloglama eğitiminin sayısının artırılması ve içeriğinin teorinin yanı sıra uygulamalı olarak da çoğaltılması
- Kataloglamanın, ilerlemeye yatkın yapısından doğacak gelişmelerin takip edilebileceği bir internet sayfasının varlığı
- Kataloglama ile ilgili daha fazla Türkçe yayın üretilmesi ihtiyacı
- Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden mezun olan bir kişinin, kataloglama bilgisinin daha fazla olması
- Kataloglama yapan kütüphaneciler için tartışma gruplarının oluşturulması ve üniversite bölümlerinin online kataloglama kursu düzenlemesi
- Dünyadaki son gelişmeleri ve yenilikleri takip etmek açısından dört yıllık eğitimde mesleki İngilizceye ağırlık verilmesi, ayrıca İngilizce ders saatlerinin artırılması
- Yurtdışındaki anlaşmalı kütüphanelerde aylık, iki aylık staj yapma imkanlarının sağlanması

TEŞEKKÜRLER...